

ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

DOI Number:

Cilt: 1 Sayı: 1 Ağustos 2018

s.s. 13-31

**Makalenin Geliş
Tarihi**

13/06/2018

**Makalenin
Kabul Tarihi**

22/06/2018

Yayın Tarihi

21/08/2018

AZMÎ-ZÂDE HÂLETÎ DÎVÂNÎ'NDAKİ ŞİİRLERİN SÖZDAĞARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yavuz ÖZKUL¹

ÖZET

Dil, bireyin ve toplumun tüm değerlerini, soyut ve somut unsurlarını, tabiatla ilgili unsurları barındıran bir yapıdır. Bu yapı içinde oluşturulan kelimeler bireyin düşüncelerini, yargılarını, değerlerini açıklamak amacıyla kullanılır.

Dîvân şiirinin, kelime dağarcığı bakımından hayatın her safhasına nüfuz edemediği, bir çeşitlilik ortaya koymadığı yönünde bir görüntü verdiği düşünülür. Bu durum zaman zaman dîvân şiiri dilinin Farsça, Arapça, Türkçe kelimelerin harmanlanarak kullanılmasından dolayı gayr-i milli olmakla itham edilmesine de yol açar. Oysa şâir için bunun bir önemi yoktur. Dîvân şâiri sahip olduğu hüner ve ustalıkla bir araya getirdiği kelimeleri çoğu zaman geniş bir anlam zenginliğiyle ortaya çıkarır.

Bu çalışmada Azmî-zâde Hâletî'nin dîvân şiiri geleneği çerçevesinde dîvânında kullanmış olduğu kelimelerin istatistiği üzerinde durulmuş ve kelime dağarcığı hakkında bilgi vermeye çalışılmıştır. Bu amaçla dîvânda geçen kelimelerin belli başlı gruplara ayrılmış ve bu gruplara tâbi kelimelerin kullanım sayılarını gösterir bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırma sonrası Azmî-zâde Hâletî Dîvânı'nda elde edilen verilerle benzer konuda yapılmış çalışmalarda bulunan veriler karşılaştırılmıştır. Bu mukayeseye Hâletî'nin kelime dağarcığının genel uygulama ile olan benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

¹ Öğr. Gör. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, yozkul@aku.edu.tr

Bu çalışma istatistikî bir çalışma olarak tek başına bütün bir divân şiiri geleneğinin sözdağarını ortaya koymada elbette yetersizdir. Ancak genişlemeye uygun yapısıyla genel bir veriye ulaşmada yardımcı olacak niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Sözdâğarı, Azmî-zâde Hâletî, İstatistik.

A SURVEY ON THE VOCABULARY OF THE DİVAN OF THE AZMÎ-ZÂDE HÂLETÎ

Abstract

Language is a structure that contains all the values, abstract and concrete elements of the individual and the society and elements related to nature. The words created in this structure are used to explain the individual's thoughts, judgments and values.

It is thought that divân poetry gives an impression that it can not penetrate every aspect of life in terms of vocabulary, and does not reveal a diversity. This sometimes leads to the accusation that the divân poetry language is being used as a non-national because of the blending of Persian, Arabic and Turkish words. For the poet, however, this is not a problem. The divân poet often brings together the words he has skillfully brought out with a rich sense of meaning.

In this study, it will be tried to give information about the statistic of the words that Azmî-zâde Hâletî's divân and divân poetry tradition and try to give information about the vocabulary. For this purpose, a classification has been made which shows the usage numbers of the main groups and the words subject to these groups. After this classification, the data obtained in the Azmî-zâde Hâletî's Divân have been compared with those in the works done in the same subject. In this comparison, the similarities and differences of the vocabulary of Hâletî were tried to be revealed.

This study statistics, of course, insufficient as a study to reveal the whole story of a divân poetry tradition. However, due to its expanding structure, it will help to reach a general rate.

Keywords: Poetry, Vocabulary, Azmi-zâde Hâletî, Statistics.

GİRİŞ

Klasik Türk şiiri hakkında yapılan eleştirilerin başında bu şiirin semantik alanının dar olduğu düşüncesi yatmaktadır. Walter Andrews, bu düşünce ile ilgili olarak şöyle bir tespitte bulunur: "Osmanlı lirik şiirinin en göze çarpan özelliklerinden biri kapladığı semantik alanın çok sınırlı oluşudur. Bu şiir geleneğine ilişkin gözlem yapanlar genellikle şu konuda görüş birliği içindedir. Belirli mazmunlar, kelimeler, karakterler, sahneler ve nesnelere hemen hemen her şiirde tekrarlanır" (Andrews, 2012: 53).

Gibb (1999: 18), Osmanlı şiirinin, başlangıcından 19. yüzyılın ortalarına kadar geçen süreçte pek çok merhaleler katetmesine ve değişiklikler geçirmesine rağmen vahdeti, şekli ve gayesi bozulmamış bir şiir olduğu görüşündedir.

Zengin kaynakları olan bu şiir, kendine özgü mazmunlar dünyasına ve bu mazmunlara dayalı soyut bir dile sahiptir. Dîvân şiirinin söz varlığı içinde kullanılan mazmunlar değişik anlamlar ifade etmişlerdir. Mazmunlar, bu şiirin en başından itibaren bir tekrar içinde kullanılır. Osmanlı kültür ve sanatının içinde bulunduğu bu durum daha çok Arap ve Acem kaynaklarının tesirine dayandırılmıştır. Bunun yanı sıra bu şiirde, bazı dünyevi düzenlemelerde Bizans tesirinin görüldüğü görüşü de mevcuttur (Uysal, 2005: 158).

Osmanlı şiirinde Fars şiir geleneğinden alınan unsurlara, klişeleşmiş çağrışımlara da sık rastlanır; “bülbul” anıldığı zaman, “gül”ün de pek uzaklarda olmadığı bilinir; bir mısradaki “pervane” kelimesi geçiyorsa sonraki mısradaki “mum”un bulunacağı anlaşılır (Gibb, 1999: 37).

Osmanlı şâirlerinin başından beri yanlış yolda yürüdükleri kanaatinde olan Gibb’in bu görüşleri Osmanlı şiirine karşı olumsuz bir tavır sergilemektedir. Bununla birlikte şiirlerin bu sınırlı semantik yüzeyi, bu geleneğin yalnızca bir boyutunu ifade eder. Dîvân şiirinin bir başka boyutu da şiir kimyasının sınırlı sayıdaki unsurunun, büyük bir hüner ve ustalıkla bir araya getirilmesi ve çoğu zaman insanı şaşkına çeviren bir anlam inceliği ve zengiliğine sahip olmasıdır (Andrews, 2012: 53).

Agah Sırrı Levend (1984: 7) de klasik şiirimizden bahsederken bu edebiyatın, devamlı kaideleri içinde sıkıştığı, hayatla alakasının az olduğu, mazmun ve mefhum edebiyatı olduğu yönündeki eleştirilere kısmen katılmakla birlikte kendi devrinin özelliklerini, zevklerini, sanat anlayışlarını, inançlarını kısacası bütün bilgilerini taşıdığına da dikkat çeker.

Aksan (2001: 20), Türkçenin anlam yapısını, özelliklerini, anlatım gücünü ortaya koyabilmek için yapılacak en doğru işlerden birinin, onun kavramlar dünyasını gözden geçirmekle mümkün olabileceği kanaatindedir. Osmanlı şiirindeki kelimelerin zenginliğini ortaya çıkarmak ve bu kelimelerin karşılıkları manaları kavramaya çalışmak da din, insan, sosyal hayat ve tabiattaki varlıkları ve bunların benzer ve farklı özelliklerini anlamaya yardımcı olacaktır.

Metinlerin daha iyi anlaşılması ve anlatılması, gerçeklik ve mecaz arasında edebî sanatlarla kurulan anlam bağının zihinde belirginleşmesi (Tuğluk, 2009: 429), şiirde kullanılan kelimelerin karşıladıkları nesne ve kavramlarla olan ilişkilerin ortaya çıkarılmasıyla ilintilidir. Şiirin bütününden çok mısra ya da beyitte kullanılan kelimelerin tek başlarına değil; birbirleriyle ilişkileri içinde, yaptıkları çağrışımlar, ifade ettikleri anlamlar, üstlendikleri işlevler açısından değerlendirilir (Poyraz, 2014: 250).

Bu düşünceden hareketle çalışmamızda Azmî-zâde Hâletî Dîvânı'nın kelime dağarı üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma tek başına dîvân şiiri dünyasını yansıtmakta oldukça sınırlı olmakla birlikte özelde Azmî-zâde Hâletî Dîvânı'nın genelde ise Osmanlı şiir geleneğinin semantik yapısına ait özellikleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

17. yüzyıl dîvân şiirinde şöhretini rubâileriyle kazanmış olan Hâletî, ilmi çalışmalardan asla geri kalmamış ve devrinde çok okuyan, araştıran bir âlim olarak anılmıştır. Hâletî'nin yaşadığı 17. Yüzyıl, dîvân edebiyatının zengin devirlerinden biri olmuştur. Bu asırda, Nefî, Nâbî, Nâilî, Neşâtî, Şeyhülislam Yahyâ ve Şeyhülislam Bahâî gibi pek çok üstat şâir yetişmiştir. Hâletî de bu aradadır ve devrin daha başında şöhret bulmuştur.

Hâletî, dîvânında yer alan kasidelerinde içerik ve kullanılan dilin zenginliği bakımından başarılıdır. Gazelleri sayı bakımından büyük bir yekûn tutmakta olup çoğunlukla aşk teması etrafında dönmektedir ve konu ettiği aşk genellikle beşerîdir. Bununla birlikte tasavvufî söyleyişin, hikemî tarzın ağırlıkta olduğu gazelleri de vardır. Şâirin başta gazelleri olmak üzere, şiirlerinde yer verdiği âşık-mâşuk tipi ve bunlarla ilgili kullandığı mazmun ve teşbih unsurları, bazı istisnalar hariç İran şiirinden intikal etmiş klişe ifadelerden ibarettir (Kaya, 2003: 18-29).

Söz konusu çalışmamızda 17. yüzyılda şiir dilinde gerçekleşen zenginleşme sürecinde Hâletî Dîvânı'nda yer alan şiirlerin söz varlığı üzerinde durulmuş, şâirin sahip olduğu zengin vokabüler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda uygulanan yöntem ve teknikler, Walter G. Andrews'un "Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı" isimli eserinin "Kelime Seçimi: Şiirin Sözdağarı" başlıklı bölümünden yararlanılarak ve büyük oranda bu modele sadık kalınarak hazırlanmıştır (Andrews, 2012: 53-80). Ancak şablona yapılan bazı eklemelerle mukayese imkânı korunmaya çalışılmıştır. Çalışmamıza kaynaklık eden bu modelin Osmanlı şiiri üzerine yapılan istatistikî bir çalışma olarak

sınırlı olsa da Azmî-zâde Hâletî Divânı'nın ve divân şiirinin semantik yapısına dair bir fikir ortaya koyacağı kanaatindeyiz.

Azmî-zâde Hâletî Divânı'nın Söz Dağarı

Bu başlık altında aşağıda da görüleceği üzere Hâletî'nin şiirlerinde kullandığı sözdağarı hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu maksatla divânda söz konusu edilen kelimelerin kullanım sayılarına dair sınıflandırmada, Walter G. Andrews'un "Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı" adlı eserinin "Kelime Seçimi: Şiirin Sözdağarı" başlığı altında hazırladığı şablon örnek alınmıştır.

Buna göre Azmî-zâde Hâletî Divânı'nda yer alan 9 mesnevi, 41 kaside, 2 mersiye, 8 müseddes, 1 tahmis gazel, 141 kıta, 16 tarih, 895 gazel ve 601 müfret ve matla beyitin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan 900 kelime, yukarıda bahsedilen eserde verilen "1. Kişi, 2. Dünya, 3. Aşk, 4. Keder, 5. Mevâlid-i Selâse, 6. Evren, 7. Otorite, 8. Meclis, Eğlenti, 9. Tasavvuf, 10. Zaman, 11. İslam" genel başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre Hâletî'nin şiirlerindeki temel sözdağarı ve kelimelerin kullanım sıklığı şöyledir:

1. Kişi		6. Nigâh/nigeh	54	7. Gûş	77
(İnsan Bedeni)		Toplam:	910	8. Hâl	59
A. Yüz		Ç. Baş		9. Hatt	102
1. Dîdâr	23	1. Baş	260	10. Kaş	44
2. Likâ	21	2. Kelle	12	11. Kirpik	7
3. Peyker	9	3. Ser	520	12. Kulak	18
4. Rû/Rûy	174	Toplam:	792	13. La'l	171
5. Sûret	58	D. Beden		14. Leb	151
Toplam:	285	1. Boy	4	15. Müje	9
B. Yanak		2. Cism(beden)	98	16. Müjgân	46
1. Ârız	11	3. Kadd/Kad	97	17. Zebân	48
2. İzâr	16	4. Kâmet	51	19. Zekan	8
3. Ruh	116	5. Vücûd	89	20. Zenahdân	29
4. Ruhsâr	67	Toplam:	339	Toplam:	1021
Toplam:	210	E. Yüz Hatları		F. El	
C. Göz		1. Ağız	76	1. Dest	32
1. 'Ayn	16	2. Dehân/dehen	110	2. El	229
2. Çeşm	345	3. Cebîn	5	3. Keff	32
3. Dîde	116	4. Ebrû	49	Toplam:	293
4. Gamze	133	5. Fem	2	G. Gönül	
5. Göz	246	6. Gabgab	10	1. Derûn	87

2. Dil	1657	2. Heves	10	1. Hüsn	195
3. Gönül	293	3. İşk	171	2. Ân	2
4. Kalb	92	4. Mahabbet	196	3. Cemâl	94
5. Sine	229	5. Meyl	43	4. Güzel	56
Toplam:	2358	Toplam:	1015	5. Hüb/Hübân	120
H. Saç		B. Âşık		/Hübî	
1. Çîn	5	1. Âşık	521	6. Melâhat	26
2. Gîsû	33	2. Divâne	96	7. Âb u tâb	17
3. Halka	21	3. Uşşâk	156	Toplam:	510
4. Ham	7	4. M/mecnûn	72	E. Sevgilinin Tavrı	
5. Kâkûl	54	5. Kays	46	(Olumlu)	
6. Müy	16	6. Ferhâd	35	1. İhsân	19
7. Saç	21	Toplam:	926	2. Vefâ	80
8. Şiken	1	C. Mâşuk		3. Rahm	22
9. Turre	13	1. Cânân	73	4. Himmet	54
10. Zülf	238	2. Dil-ber	275	5. Nâz	100
Toplam:	409	3. Dil-dâr	66	6. Nâzik	11
I. Ayak		4. Dil-rübâ	21	7. Cilve	9
1. Ayak	82	5. Dost	61	8. Lutf	71
2. Kadem	27	6. Habîb	2	9. Merhamet	24
3. Pâ(y)	125	7. Mahbûb	3	10. Şive	33
Toplam:	234	8. Nigâr	78	11. İşve	11
İ. Ruh		9. Nevcivân	3	Toplam:	434
1. Cân	892	10. Sanem	5	G. Âşığın Hali	
2. Tab'	82	11. Sâkî	14	(Olumlu)	
3. Rûh	49	12. Perî	33	1. Şâd	48
4. Mizâc	15	13. Yâr/Yârân	720	2. Safâ	96
Toplam:	1038	14. Leylâ	3	3. Sürûr	21
J. Diğer		15. Yûsuf	24	4. Ümid	59
1. Ten	107	16. Mihrbân	13	5. Zevk	19
2. Bağır	23	Toplam:	1394	6. Neşve	1
3. Bel	5	Ç. Rakip		7. Neşât	7
4. Ciğer	33	1. Ağyâr	123	Toplam:	251
5. Miyan	16	2. 'Adû	125	3. Evren	
6. Dendân	21	3. Düşmen	68	A. Gök	
7. Boyun	9	4. Gayr(ı)	22	1. Çerh	221
Toplam:	214	5. Hased	5	2. Felek	205
2. Aşk (Âşık/Maşuk)		6. Rakîb	27	3. Gerdûn	99
A. Aşk		Toplam:	370	4. Sipihr	101
1. Hevâ	55	D. Güzellik		5. Gök	45

6. Âsmân	6	1. Baht	140	2. Figân	39
7. Eflâk	60	2. Devrân	84	3. Efgân	39
8. Gerdân	27	3. Dehr	121	4. Zâr	147
9. Semâ	10	4. Kazâ	28	5. Nâle	61
Toplam:	675	5. Rûzgâr	67	6. Feryâd	53
B. Gök Cisimleri		6. Zamâne	60	7. Şikâyet	13
1. Güneş	15	7. Tâli'	25	8. Şekvâ	4
2. Mihr	196	8. Kısmet	7	Toplam:	717
3. Şems	7	9. İkbâl	73	C. Ağlama	
4. Âfitâb	78	Toplam :	605	1. Ağlama	39
5. Hurşîd	88	Ç. Işık		2. Eşk	170
6. Mâh/Meh	221	1. Nûr	92	3. Giryân	43
7. Bedr	9	2. Envâr	17	4. Giryeye	30
8. Kamer	7	3. Münîr	13	5. Nevhâ	3
9. Hilâl	36	4. Münevver	8	6. Sirişk	63
10. Mehtâb	5	5. Şem'	156	7. Yaş	79
11. Neyyîr	6	6. Çerâğ	36	Toplam:	427
12. Kevkeb	30	7. Fûrûğ	4	Ç. Dert	
/kevâkib		8. Pertev	57	1. Belâ	258
13. Necm	32	9. Ziyâ	11	2. Derd	315
14. Nücûm	19	10. Şu'le	33	3. Cefâ	133
15. Encûm	35	11. Sirâc	1	4. Cevr	102
16. Ahter	8	12. Şevk	9	5. Fitne	26
/ahterân		Toplam:	437	6. Mihnet	117
17. Sitâre	15	4. Keder		7. Musibet	2
18. Mirrih	6	A. Acı		8. Sitem	28
19. Utârid	5	1. Gam	735	9. Zahmet	2
20. Müşterî	9	2. Gussa	39	10. Âfet	38
21. Bercîs	1	3. Elem	39	11. Ta'n	30
22. Zühre	7	4. Hasret	62	12. Melâmet	20
22. Ferkadân	1	5. Sevdâ	28	13. Zulm	16
23. Kehkeşân	10	6. Hicrân	77	14. Gadr	5
24. Sühâ	2	7. Iztırâb	28	Toplam:	1092
25. Süreyyâ	8	8. Âlâm	5	D. Âşığın Hali	
26- Pervîn	4	9. Keder	16	(Olumsuz)	
27. Benât'n-nâş	1	10. Hazen	6	1. Yalnız	4
28. Simâk	5	11. Ahzân	9	2. Biçâre	6
29. Şihâb	7	12. Şiven	3	3. Mübtelâ	17
30. Şîrâ	1	Toplam:	1047	4. Zerd (Sararmış)	23
Toplam:	874	B. İç Çekme		5. Divâne	96
C. Devrân		1. Âh	361	6. Hayrân	17

7. Nâtüvân	33	9. Hâkister	21	29. Reyhân	3
8. Pâyemâl	7	Toplam:	425	30. Sünbül	23
9. Perişân	22	5.Mevâlid-i Selâse		31. Zambak	3
10. Harâb	16	A. Bitkiler, Çiçekler,		32. Lâle	52
11. Üftâde	29	Ağaçlar		Toplam:	1148
12. Za'îf	7	1. Gül ³		B. Bahçe	
13. Ye's	4	336		1. Bağ	236
14. Nâşâd	14	2. Verd	50	2. Çemen	66
15. Helâk	39	3. Nahl	63	3. Gülsitân	17
16. Âciz	3	4. Nihâl	33	4. Gülistân	11
17. Fütâde	11	5. Serv	109	5. Gülzâr	93
18. Nâ-ümid	2	6. Ezhâr	23	6. Gülşen	125
19. Giriftâr	14	7. Şükûfe	2	7. Çemenzâr	22
20. Şeydâ	40	8. Gonca	126	8. Lâlezâr	5
Toplam:	404	9. Hâr	68	9. Sahn	39
E. Yara		10. Nergis	50	10. Sebzezâr	12
1. Efgâr	17	11. Sünbül	23	11. Şâhsâr	2
2. Figâr	17	12. Reyhân	3	12. Ravzâ	3
3. Yara	6	13. Yasemen	14	13. Büstân	9
4. Zahm	68	/Semen		14. Riyâz	3
5. Riş	5	14. Berg	78	15. Bişe/Bişezâr	9
6. Hançer	2	15. Varak	1	Toplam:	652
7. Nâvek	1	16. Evrâk	8	C. Kuşlar	
8. Şemşîr	4	17. Şecer	5	1. Bûm	8
9. Tîr	2	18. Tübâ	12	2. Cuğd	2
10. Tiğ	2	19. Âbnûs	2	3. Bülbül	213
Toplam:	124	20. Ar'ar	11	4. Hezâr	36
F. Yanma²		21. Bîd	9	5. Andelib	30
1. Âteş	161	22. Çenâr	28	6. Tihû	1
2. Nâr	37	23. Ergavân	21	7. Bâz/Şâhbâz	107
3. Od	18	24. Misvâk	1	8. Kebûter	11
4. Şerâr	15	25. Sanevber	14	9. Hamâm	2
5. Dâğ (yanık izi)	111	26. Şimşâd	9	10. Hüdhdüd	1
6. Sûzân	27	27. Gül-nâr	5	11. Gurâb	2
7. Sûziş	4	28. Benefşe	15	12. Zâg/Zagan	10
8. Duhân	31			13. Bat	1
				14. Dürrâc	1
				15. Kebk	22
				16. Murg-ı âbî	1
				17. Tûtî	13

² Bu grupta yer alan kelimeler sadece âşığın yanmasını ifade etmektedir.

³ Gül ile kurulan gülsitân, gül-şen, gül-bün, gül-âb, gül-gün vb. Kelimeler sayıya dahil değildir.

18. Güncişk	8	18. Vaşak	1	17.Cevher/Gevher	87
19. Tezerv	9	19. Esb	47	Toplam:	663
20. Şâhin	2	20. Raşş	30	6. OTORİTE	
21. Mâkiyân	2	21. Semend	22	A. Hükümdar	
22. Horûs	3	22.Gâv	3	1. Hakan	4
23. Fâhte	1	Toplam:	269	2. Hüsrev(ân)	51
24. Huffaş	1	D. Diğer Hayvanlar		3. Pâdşâh	12
25. Şebpere	2	1. Sincâb	1	4. Şehryâr	20
26. Tâvus	3	2. Bukalemûn	1	5. Şehinşâh	4
27. Hümâ	55	3. Keşef	1	6. Şehsüvâr	22
28. Ankâ	10	4. Semender	4	7. Şâh/Şeh	575
29. Sîmurg	7	5. Neheng	3	Toplam:	688
30. Murg(ân)	182	6. Mûr	24	B. Kul	
31. Tuyûr	1	7. Mâr	22	1. Kul	32
32. Bâl	26	8. Ankebût	4	2. Bende	42
33. Per	34	9. Zenbûr	2	3. Esir	20
34. Perrân	5	10. Şebtâb	8	4. Çâker	1
35. Pertâb	14	11. Melah	1	5. Gulâm	4
36. Pergüşâ	2	12. Pervâne	62	6. 'Abd	5
37. Şeh-per	5	13. Zübâb	1	7. Kenize	1
38. Pervâz	11	14. Meges	11	8. Cârîye	1
Toplam:	631	15. Peşşe	6	Toplam:	794
Ç. Ehli ve Yabani		Toplam:	151	C. Devlet Yönetim	
Hayvanlar		E. Madenler ve		1. Devlet	182
1.Nâka	6	Mücevherler		2. Mülk	85
2. Şütür	2	1. Altun	20	3. Milket	26
3. Har	6	2. Zer	46	4. Memâlik	5
4. Gûsfend	1	3. La'l	199	5. Hitta	2
5. Miş	8	4. Sîm(în)	123	6. Bülend	31
6. Seg	36	5. Gümüş	6	7. Şeref	19
7. Berre	2	6. Âhen	15	8. İzz(et)	24
8. Hamel	4	7. Dürr	85	9. Rif'at	18
9. Arslan	3	8. Le'âl	7	10. Ulüvv	1
10. Şîr	44	9. Elmâs	2	11. Vâlâ	18
11. Esed	5	10. Bakır	1	12. Fermân	27
12. Bebr	7	11. Pûlâd	3	13. Menşûr	13
13. Âhû	23	12. Yâkût	14	14. Sadr	23
14. Pîl	3	13. Zümüröd	10	15. Taht	51
15. Peleng	3	14. Kân	37	16. Serîr	21
16. Gürg	10	15. Ma'den	3	Toplam:	528
17. Rübâh	3	16. Menbâ'	5	D.Hükümdarın Tavrı	

1. Cefâ	9	4. Tûrâb	5	6. Ummân	25
2. Cevr	14	5. Gil	12	7. Kulzüm	1
3. Sitem	12	6. Seng	146	8. Cûy	37
4. Lutf	115	7. Hacer	1	9. Cûybâr	17
5. Rahm	5	Toplam:	620	10. Cûy-ı revân	2
6. Himmet	59	Ç. Hava, Mevsim		11. Seyl	51
7. Adl/Adâlet	37	1. Hava	16	12. Katre	36
8. İnsâf	3	2. Fasl	25	13. Mevc	15
9. Ma'delet	5	3. Mevsim	6	14. Habâb	32
10. İhsân	64	4. Hengâm	24	15. Çeşme	53
11. Kerem	28	5. Bahâr	95	16. Kevser	5
Toplam:	351	6. Sayf	5	17. Selsebîl	2
7. DÜNYA		7. Hazân	40	18. Gird-âb	23
A. Dünya		8. Şitâ	16	Toplam:	825
1. Cihân	435	9. Sermâ	6	F. Coğrafya	
2. Dünyâ	248	10. Ebr	77	1. Kûh	42
3. Dehr	121	11. Sehâb	29	2. Cebel	1
4. Âlem	309	12. Bârân	43	3. Tûr	8
5. Arz	2	13. Berf	10	4. Kaf	7
6. 'Arsa	39	14. Jâle	18	5. Bisütûn	8
7. Zemîn	74	15. Zill	31	6. Kûhsâr	12
8. Gabrâ	7	16. Sâye	88	7. Kûhken	33
Toplam:	1235	Toplam:	529	8. Sahrâ	1
B. İnsanlar		D. Rûzgâr		9. Deşt	18
1. Âdem	46	1. Rûzgâr	67	10. Bâdiye	1
2. Halk	80	2. Sabâ	92	11. Beyâbân	8
3. Merd(üm)	47	3. Nesîm	62	12. Vadi	14
4. Zât	21	4. Bâd	170	13. Diyâr	24
5. İnsan	12	5. Sarsar	28	14. Şehr	51
6. Cem'îyyet	2	6. Yel	9	15. Mısr	13
7. Beşer	1	7. Tûndbâd	9	16. Rûm	1
8. İns	5	8. Girdbâd	14	17. Maçîn	1
9. Nâs	2	9. Tûfân	8	18. Çîn	17
10. Şahs	3	Toplam:	459	19. İrân	1
11. Ahâli	1	E. Su		20. Hoten	13
Toplam:	220	1. Su	71	21. Bâbil	4
C. Toprak		2. Âb	248	22. Nehşâb	2
1. Hâk(î)	312	3. Bahr	103	23. Kerbelâ	3
2. Gubâr	119	4. Deryâ	99	24. Bedahşân	3
3. Gerd	25	5. Yemm	5	25. Hayber	1

26. Horasan	1	8. Dînâr	6	1. Libâs	14
27. İsfahân	4	9. Rub'	2	2. Câme	38
28. Kendehâr	2	10. Endâze	2	3. Çeşm-bend	1
29. Ken'ân	10	11. Hâce	27	4. Destâr	17
30. Mekke	3	12. Harîdâr	10	5. Külâh	17
/Ümmü'l-kurâ		13. Bahşış	1	6. Nikâb	4
31. Şâm	9	14. Kesâd	3	7. Tutuk	2
32. Şiraz	1	15. Mezâd	3	8. Üskûf	1
33. İstanbul	2	16. Ribh	1	9. Dâme(â)n	99
34. Edirne	3	17. Kâr-gâ(e)h	7	10. Hırka	2
35. Üsküdar	1	18. Kârv(b)ân	10	11. Hulle	2
Toplam:	323	19. Akçe	17	12. Pirehen/Pirâhan	
G. Hayat, Ölüm		20. Dir(h)em	11	/Gönlek	31
1. Ömr	60	21. Filori	2	13. Girîbân	33
2. Hayât	69	Toplam:	408	14. Yaka	2
3. İyş	21	I. Zenginlik ve Süs		Toplam:	263
4. Zindegânî	5	1. Gınâ	9	J. Yol, Ev	
5. Fânî	8	2. Sâmân	6	1. Kûy	178
6. Ölüm(lü)	17	3. Tüvân-ger	1	2. Semt	7
7. Merg	11	4. Zeyn	4	3. Meydân	29
8. Ecel	20	5. Zinet	5	4. Menzil	51
9. Fevt	1	6. Ârâyiş	2	5. Hâne	135
10. Mevt	4	7. Pirâye	1	6. Beyt	22
11. Mevtâ	2	8. Zib	7	7. Kapu	46
12. Medfûn	1	9. Zibâ	31	8. Âsitân	37
13. Kefen	5	10. Zîver	3	9. Dîvâr	49
14. Mezâr	20	11. Müzeyyen	4	10. Bâm	25
15. Merkad	2	12. Zîver	3	11. Bâlâ-hâne	1
16. Makbere	1	13. Sürme	18	12. Revzen(e)	11
17. Kabr	17	14. Kuhl	17	13. Sakf	7
18. Türbe	1	15. Tütyâ	9	14. Der-bân	9
Toplam:	265	16. Kemer	14	15. Şe(â)h-râh	3
H. İş, Ticaret		17. Mengûş	5	16. Hem-re(â)h	4
1. Bâr	41	18. Gûş-vâr	3	17. Reh-ber	4
2. Nakd	101	19. İkd	2	18. Reh-zen	8
3. Bâzâr	42	20. Tavk	6	19. Reh-nümâ	5
4. Çârsû	2	21. Hall-kârî	1	/nümûn	
5. Kâr	67	22. Pirûze	3	20. Râh/Reh	158
6. Metâ'	44	23. Fass	2	21. Yol	116
7. Sermâye	9	Toplam:	156	Toplam:	905
		İ. Giysi		K. Silahlar	

1. Ok	19	10. Sürh	25	Toplam:	315
2. Hadeng	37	11. Hamrâ	7	B . Sarhoşluk, İçki	
3. Nâvek	80	12. Sebz	50	1. Mey-hâne	18
4. Tîr	116	13. Kebûd(î)	5	2. Mey-kede	7
5. Sehm	4	Toplam:	294	3. İşret	23
6. Peykân	44	8. ZAMAN		4. Sâkî	46
7. Yay	11	A. Genel Zaman		5. Mey-fürûş	1
8. Kemân	44	1. Zamân	240	6. Hammâr	3
9. Kavs	13	2. Lahza	12	7. Mest	140
10. Şest	5	3. Vakt	41	8. Ser-mest(ân)	6
11. Kîş	2	3. Yıl	44	9. Mey-perest	3
12. Kubûr	1	4. ‘Asr	1	10. Mey-hâr	6
13. Kurbân	1	5. Sâl	14	11. Mahmûr	5
14. Gez	1	6. Gün	123	12. Şarâb	60
15. Yelek	3	7. Eyyâm	36	13. Bâde	115
16. Zîh	1	8. Rûz	113	14. Mey	114
17. Gaddâre	1	9. Nehâr	5	15. Cür’a	32
18. Hançer	49	10. Sabah	4	16. Hamr	2
19. Kılıç	20	11. Seher(gâh)	73	17. Dürd	5
20. Seyf	7	12. Şafak	14	18. Kadeh	19
21. Şemşîr	86	13. Subh	96	19. Peymâne	17
22. Tîg	200	14. Gündüz	30	20. Ayak (kadeh)	12
23. Teber	6	15. Şâm	24	21. Câm	207
24. Nîze	14	16. Mesâ	4	22. Sâgar	75
25. Gürz	1	17. Ahşam	3	Toplam:	916
26. Kûpâl	3	18. Şeb	191	C. Söz, Şiir, Hikâye	
27. Felâhen	4	19. Gece	127	1. Söz	90
28. Top	7	20. Leyl(e)/Leylâ	11	2. Lafz	7
29. Tüfeng	2	21. Bugün	46	3. Nutk	1
Toplam:	782	22. Ferdâ	25	4. Lâf	1
I. Renk		23. Sâ’at	2	5. Kavl	3
1. Reng	57	24. Ezel	56	6. Kelâm	26
2. Elvân	2	25. Ebed	1	7. Güftâr	45
3. Siyâh	60	Toplam:	1336	8. Sühân	53
4. Kara	23	9. MECLİS, EĞLENTİ		9. Kâl	9
5. Ak/Ag	2	A. Meclis		10. İ’câz(söz)	1
6. Beyâz/Beyzâ	21	1. Meclis	75	11. Fesâhat	2
7. Sefid	21	2. Bezm	218	12. Beyân	6
8. Kızıl	18	3. Sohbet	5	13. Belâgat	29
9. Ahmer	3	4. Devr (Kadeh)	17	14. Ma’nâ	41

15. Ş'ir/Eş'âr	51	6. Şeyh	12	1. Fırak	46
16. Nazm	111	7. Sâlik	1	2. Firkat	76
17. Beyit	8	8. Kemâl	23	3. Hasret	62
18. Gazel	20	9. Velâyet	2	Toplam:	184
19. Kaside	2	10. Feyz	43	Ç. Fenâ, Vuslat	
20. Mesnevi	1	11. Himmet	113	1. Fenâ	41
21. Efsâne	12	12. Gayret	21	2. 'Adem	28
22. Destân	8	13. Hikmet	13	3. Terk	46
23. Hikâyet	1	14. Keşf/İlhâm	10	4. İstiğnâ	33
24. Kitâb	13	15. Tecelli	1	5. Vasl	101
25. Defter	29	16. Vecd	1	6. Vuslat	66
26. Dîvân	12	17. Vird/Zikr	12	7. Visâl	39
27. Mecmu'â	1	18. Kanâ'at	19	Toplam:	354
Toplam:	583	19. Sabr	64	D. Farkındalık	
Ç. Musiki		20. Rızâ	2	1. Âkl	76
1. Çeng	10	21. Tevekkül	1	2. Fikr	72
2. Ney/Nây	18	22. Takvâ	3	3. Dimâg	6
3. Kânûn	4	23. Şeri'ât	1	4. Hûş	32
4. Rebâb	2	24. İhlâs	1	5. İdrak	12
5. Tâmbur	1	25. Mâsivâ	3	6. Hired	16
6. Tabl	3	26. Şükr(âne)	13	7. Dâna	7
7. Erganûn	3	27. Halvet	3	8. Âşnâ	22
8. Çâr-pâre	2	28. Havf	20	9. Nâdan	4
9. Def	4	29. Recâ	35	10. Câhil	3
10. Âheng	7	30. Nefs	6	11. Bî-haber	4
11. Nağme	19	31. Tarik	13	Toplam:	222
12. Sürûd	10	32. Zühd	6	11. İSLAM	
13. Zememe	1	33. Fazilet	3	A. Allah	
14. Mutrib	15	34. Hilm	3	1. Allah	4
15. Rakkâs	3	35. Melâmet	20	2. Bârî	9
16. Nağme-sâz	5	36. Yakîn	4	3. Celîl	1
/-serâ		37. Vârid(ât)	12	4. Gafûr	1
17. Raks	17	Toplam:	572	5. Hakk	53
Toplam:	124	B. Simgeler		6. Hâlık	2
10. TASAVVUF		1. Hırka	1	7. Hayy	1
A. Derviş, Hâl		2. Sübha	14	8. İlâh	25
1. Zâhid	47	3. Seccâde	4	9. Kadîr	1
2. Sûfî	6	4. Keçkül	1	10. Mevlâ	36
3. Âbdâl	23	5. Destâr	17	11. Meste'ân	3
4. Velî	4	Toplam:	37	12. Rab	18
5. Derviş	11	C. Ayrılık		13. Sâni	1

14. Vehhâb	1	7. Mûsâ	12	2. Mü'mîn	2
Toplam:	156	8. Dâvûd	1	3. Namâz	2
B. Kutsal Yerler		9. Süleymân	30	4. Savm/Rûze	9
1. Cennet	4	10. Yûnus	2	5. Vâcib	1
2. Kâbe	3	11. İ'sâ	28	6. Câ'iz	15
/Beyt-i Mâ'mur		12. Muhammed	1	7. Helâl	2
3. Tûr	8	13. Ahmed	1	8. Harâm	7
4. Eymen	1	14. Ebu Bekir	4	9. Mübâh	1
5. Mekke	3	15. Ömer (Fâruk)	4	10. Günâh	22
/Ümmü'l-kurâ		16. Osmân	5	11. Sevâb	2
Toplam:	19	17. Ali	9	12. Tevbe	4
C. Dini Kişilikler		18. Hasan	2	13. Du'â	49
1. Âdem	6	19. Hüseyin	2	14. Cihâd	2
2. Nûh	2	Toplam:	154	15. Gazâ	3
3. Halîl (İbrahim)	4	D. Muamelât ve		16. Şehîd	11
4. İsmâ'il	1	Diğer	Dini	17. Şehâdet	6
5. Ya'kûb	8	Mefhumlar		Toplam:	151
6. Yûsuf	32	1. İmân	13		

Listede yer alan kelimeler şiirlerde kullanılan kelimelerin yüzeysel olarak temalarının ne olduğuna işaret etmektedir. Bu temalar etrafında kullanılan kelimelerin orantılarına bakıldığında Azmî-zâde Hâletî'nin büyük ölçüde geleneğe bağlı bir sözdağarı kullandığı görülmektedir. Bu durum daha çok divân şâirlerinin kullandığı temalar ve bu temalarla bağlantılı kelimelerin birbirleriyle olan ilişkilerinin bir yansıması olarak düşünülebilir. Hâletî'nin, şiirlerinde kullandığı kelime dağarcığı hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanan bu listenin daha iyi anlaşılabilmesi gayesiyle divânda geçen bu kelimelerin tekrar sayıları ve bu tekrarların divândaki yüzdellik dağılımı bir tabloda gösterilmiştir. Divânda kullanılan bazı kelimelerin birbirine göre kullanım sayıları ve oranları şöyledir:

Başlıklar	Değerlendirilen Kelime Sayısı	Tekrar Sayısı	Oranı
Kişi	66	8103	% 21,26
Dünya	242	7284	% 19,11
Aşk	58	4900	% 12,86
Keder	80	4236	% 11,11
Mevâlid-i Selâse	139	3514	% 9,22
Evren	60	2591	% 6,80
Otorite	42	2361	% 6,19

Meclis, Eğlenti	70	1938	% 5,09
Tasavvuf	63	1369	% 3,59
Zaman	25	1336	% 3,51
İslam	55	480	% 1,26
Toplam	900	38112	% 100

Tabloda görüldüğü üzere bu başlıklar altında değerlendirilen 900 kelime divânda 38112 kez tekrar edilmiştir. Toplam sayı göz önünde bulundurulduğunda bu başlıklardan “insan” ile ilgili kavramları ifade eden “kişi” başlığı altındaki kelimelerin kullanım oranının düşük olmasına rağmen tekrar sayısının diğer kavramlara göre fazla olduğu görülür. Bu durum özellikle insan bedenine ve mizacına ait unsurların teşbih ve mecazlarda önemli bir rolü olan anahtar kelimelere işaret etmektedir.

İnsan ile ilgili kavramların ardından tabiatı ifade eden kelimeler, kullanım ve tekrar sayıları bakımından ikinci sırada yer alır. Hâletî'nin bu başlık altında ele aldığı tabiat unsurları, teşbih ve mecazlarda insan ile ilgili unsurların ardından en sık kullanılan kavramları oluşturur. Bu durum teşbih ve mecazlarda özellikle insana ve tabiata ait kavramların diğer unsurlara nazaran oynadığı rolü gösterir.

Din ve tasavvuf divân şiirinde her zaman şiir ile etkileşim içerisinde olmuştur. Bu etkileşimin neticesinde divân şâiri çeşitli tabirler, atasözleri ve deyimler gibi halkın günlük yaşantısına bile yansıyan tasavvuf kültürünün içinde kendini bulmuş, yetişip büyümüş ve bu kültür dokusu içinde şiir yazmıştır (Üstüner, 2008: 277). Hâletî Divânı'nda İslam ve tasavvuf başlıkları altında sınıflandırılan kelimelere bakıldığında bu iki başlık altında kullanılan kavramların % 4,85 gibi oldukça düşük bir orana sahip olduğu görülür. Bu

veri, şâirin, dînî ve tasavvufî konu ve kavramları şiirinden tamamen soyutlamadan bu unsurlara gelenek çerçevesinde yer verdiğini gösterir. Ayrıca kullanılan kelimelerin oranlarına bakıldığında şâirin, şiire ait geniş bir kelime hazinesine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Şâirin, şiir dünyasına özgü nesne ve kavramları karşılamak amacıyla kullandığı kelimeler ve bunların her birinin diğer şâirlerin nesne ve kavramları karşılamak için kullandığı kelimelerle ilintili olduğunu göstermek amacıyla diğer şâirlerin semantik anlayışıyla bir karşılaştırma yapmak divân şiirinde kullanılan sözdağarı ve kelime tekrarlarının geleneğe ait önemli özellikleri ortaya koyacaktır (Andrews, 2012: 54).

Bu maksatla W. G. Andrews'un şablonuna göre benzer çalışmaları Ömer Savran Neşâti Dîvânı ve Haluk Aydın Cevrî Dîvânı için hazırlamışlardır. Bu kıyaslamaya ek olarak Azmi-zâde Hâletî Divânı ile W. G. Andrews, Neşâti ve Cevrî'nin sözdağarı üzerine hazırlanan şablona göre yapılan kıyaslamayı gösterir tablo şöyledir:

Başlıklar	W. G. Andrews		Neşâti Dîvânı		Cevrî Dîvânı		A. Hâletî Dîvânı	
	Tekrar	Yüzde	Tekrar	Yüzde	Tekrar	Yüzde	Tekrar	Yüzde
Kişi	949	18,84%	1273	16,30%	3358	16,43%	8103	21,26%
Dünya	767	15,22%	1038	13,30%	2599	12,72%	7284	19,11%
Aşk	616	12,23%	970	12%	2371	11,55%	4900	12,86%
Keder	683	13,55%	886	11%	1229	6,01%	4236	11,11%
Mevâlid-i Selâse	412	8,18%	980	12,50%	1571	7,69%	3514	9,22%
Evren	414	8,21%	637	8%	1496	7,33%	2591	6,80%
Otorite	307	6,10%	367	5,00%	2142	10%	2361	6,19%
Meclis	215	4,26%	610	7,80%	1865	9,14%	1938	5,09%
Tasavvuf	350	6,94%	500	6,40%	2031	9,95%	1369	3,59%
Zaman	208	4,14%	365	4,70%	702	3,43%	1336	3,51%
İslam	117	2,33%	203	2,60%	1174	5,75%	480	1,26%
Toplam	5038	100%	7829	100%	20538	100%	38112	100%

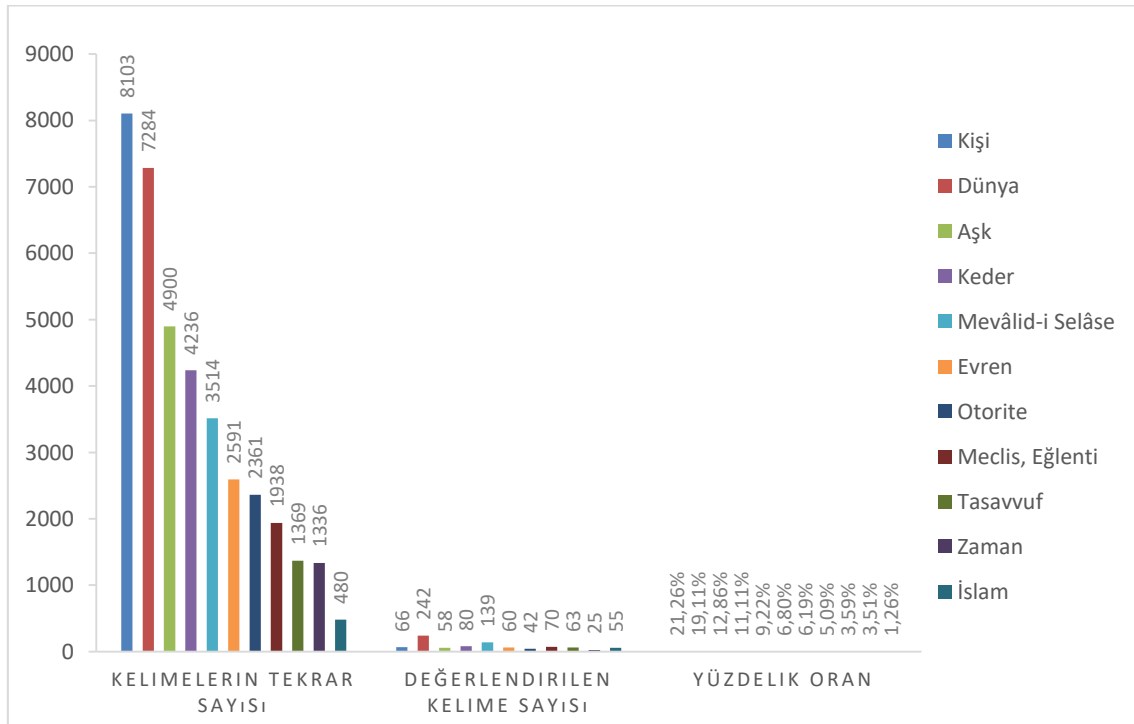
Elde edilen bu veriler yorumlandığında kişi, aşk, zaman ve evren genel kavramlarını ifade eden kelimelerin kullanımının birbirine yakın değerlere sahip olduğu görülür. Bu verilere dayanarak, sınırlı bir yapıda da olsa, dîvân şâirinin sözdağarı üzerine bir değerlendirme yapıldığında, özellikle insan ve

insanla ilintili olan, insanla bir şekilde bağı ve etkileşimi olan ve tabiatı oluşturan kavramları ifade eden kelimelere daha fazla rağbet edildiği söylenebilir. Bu durum özellikle sevgili ve âşık etrafında dönen teşbih ve mecazların bir yansıması olarak da düşünülebilir. Keder başlığı altında sınıflandırılan kelimelerin oranlarına bakıldığında, Hâletî'nin gam, tasa ve acıyı ifade eden kelimeleri diğer şâirlerle birbirine yakın oranlarda kullandığı görülür. Hâletî, şiirlerinde gerek özel hayatında gerekse meslekî hayatında karşılaştığı sıkıntılı durumları ve hayal kırıklıklarını yer yer ifade etmiştir. Bu bağlamda şâirin, şiirleri içinde yüksek bir oranda gamdan beslendiği söylenebilir. Bu durum şâirlerin, gerek felek ve dünyanın gerekse aşkın ve sevgilinin cefâsı karşısında takındıkları tavrı da gösterir.

%5,09'luk düşük bir oranla üzerinde durulan meclis ve eğlence unsurları, şâirin yaşadığı keder karşısındaki durumu hakkında ipuçları vermektedir. Hâletî'nin din ve tasavvufla ilgili unsurlara %4,85 gibi düşük bir oranla diğerlerine göre daha az yer verdiği görülür.

Veriler Hâletî'nin daha çok insanın fiziki yapısı ve etrafındaki tabiat ile aşk ve aşkın sebep olduğu acıyı ifade eden kelimeleri kullanmayı tercih ettiğini gösteriyor. Buna mukabil eğlence, din ve tasavvuf konularına bağlı kavramların söz konusu diğer çalışmalara göre de iki kat daha az kullanıldığı görülmektedir.

Son olarak aşağıdaki grafikte ilk tabloda verilen ana başlıklara bağlı olarak Azmî-zâde Hâletî Divânı'nda ortaya çıkan değerler toplu olarak gösterilmiştir. Buna göre devrinde âlim bir şâir olarak tanınan Hâletî'nin, şiirlerinde kullandığı zengin vokabüler ve onları işleyiş şekliyle divân şiiri dünyasına önemli katkıların olduğunu söylenebilir.

SONUÇ

Şiirdeki kelime hazinesi, dilin şiir içindeki kullanımını için bir gösterge niteliğindedir. Şiir dili içindeki kelime hazinesini yorumlamak bir anlamda bu şiir dilindeki tarihsel arka planı ortaya koymayı amaçlar. Şâirin, divânında kullandığı kelimelere yönelik yapılan bu incelemenin özelde Hâletî'nin genelde ise divân şiirinin kelime hazinesi hakkında somut veriler sağlayacağı kanaatindeyiz. Bu veriler göz önünde bulundurulduğunda divân şâirlerinin gelenek bağlamında belli konuları ve bu konulara bağlı olan kelimeleri seçtiği yorumu yapılabilir. Ancak bu bağlılığın tamamen şiir anlayışına yüklenmesi doğru değildir. Şâirler bunu yaparken başka tercihlerde bulunabilirlerdi.

Sonuç olarak Azmî-zâde Hâletî Divânı'nın kelime hazinesi üzerine yapılan bu istatistikî çalışmada şâirin, şiirlerinde kullandığı tema ve kavramlara yönelik bir açıklık getirilmeye çalışılmış, ardından bu veriler benzer çalışmalardaki sonuçlarla kıyaslanmıştır. Bu kıyaslama neticesinde denilebilir ki divân şâirleri hiçbir kelimeyi gereksiz yere kullanmamıştır. Azmî-zâde Hâletî de kendi duygu ve düşünce dünyasında yoğurduğu fikirleri ve bu fikirleri ortaya koyduğu kelimeleri gelenekle beraber harmanlamıştır.

KAYNAKÇA

AKSAN, Doğan (2001). *Türkçenin Gücü, Türk Dilinin Zenginliklerine Tanıklar*, Ankara: Bilgi Yayınları.

ANDREWS, Walter G. (2012). *Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı* (Çev: Tansel Güney), İstanbul: İletişim Yayınları.

AYDIN, Haluk (2010). *Cevrî Divânı'nın Tahlili*, Doktora Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.

GİBB, E. J. W. (1999). *Osmanlı Şiiri Tarihine Giriş*, İstanbul: Köksal Yayıncılık.

KAYA, Bayram Ali (2003). *The Divân Of Azmî-zâde Haletî, Introduction and Critical Edition of his Divân*, Harvard: Turkish Sources XLIX.

LEVEND, A. Sırrı (1984). *Divân Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*, İstanbul: Enderun Kitapevi.

Murad Efendi (2005). *Osmanlı Şiir Dünyası* (Çev: Mehmet Uysal), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, s. 157-175.

POYRAZ, Yakup (2014). “Âşık Tarzı Türk Şiirinde Dîvân Şiri Hayal ve Mazmunlarının Kullanılması”, *Folklor/Edebiyat Dergisi*, Cilt 20, Sayı 80, s. 245-273.

SAVRAN, Ömer (2003). *Neşâtî Dîvânî'nun Tahlili*, Doktora Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

TUĞLUK, İbrahim Halil (2009). “Metin Şerhi İçin Gerekli Bir Kaynak: Resimli Mazmunlar Sözlüğü”, *Turkish Studies*, Volume 4, Issue 6, s. 427-441

ÜSTÜNER, Kaplan (2008). “XIV. ve XV. Yüzyıl Divanlarında Tasavvuf”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 24, s. 271-294